

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти

**МАТЕРІАЛИ
ЗВІТНИХ НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Випуск 2

Виходить з 2016 року

Львів
ЛНУ імені Івана Франка
2017

1. Марченко І.С. Спеціальна методика розвитку мовлення (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників): Навч. посібник / І.С. Марченко. – 3-видання. – К.: Вид. дім «Слово», 2015. – 312 с.
2. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: Монографія / Л.О. Калмикова, Н.В. Харченко, С.Д. Дем'яненко, Л.А. Порядченко / За заг. ред. Л.О. Калмикової. – К.: Видав. «ПП Медведєв», 2007. – 304с.
3. Тлумачний словник української мови / За ред. В.Єременко, О.Сліпушко, 1999. – Т.2

ПРЕВЕНЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО СИРІТСТВА В УМОВАХ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ МІСТА

Лариса Кальченко,

канд. пед. наук, доцент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії

Особливість історичного моменту, який переживає сучасна Україна, полягає в здійсненні фундаментальної трансформації суспільства. Соціально значущі перетворення в українському суспільстві привертають увагу до виховання підростаючого покоління, актуалізують питання реалізації задекларованої у нормативно-правових актах України пріоритетності прав дитинства. Проте соціальна політика України щодо дітей, сім'ї та молоді об'єктивно несе в собі усі ознаки перехідного суспільства, а відтак сама потребує ґрунтового та всебічного оновлення.

У висновках та рекомендаціях, представлених у тематичній державній доповіді «Проблеми бездоглядності та безпритульності дітей в Україні», наголошується, що основні зусилля держави повинні бути зосереджені на профілактичній роботі, спрямованій на подолання причин поширення явища соціального сирітства, дитячої бездоглядності та безпритульності. Про необхідність здійснення профілактичної роботи у вирішенні проблеми соціальних сиріт наголошується й у державних нормативно-правових актах. Так, однією з провідних цілей Загальнодержавної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 р. є організація результативної роботи щодо запобігання соціальному сирітству, реабілітації бездоглядних та безпритульних дітей, розвиток сімейних форм виховання дітей, позбавлених батьківського піклування,

бездоглядних та безпритульних дітей, схильних до бродяжництва. Однак, не зважаючи на задекларовані наміри держави, ефективні механізми превенції соціального сирітства фактично відсутні. Діючий в Україні до сих пір підхід щодо вирішення проблеми соціального сирітства орієнтовано більшою мірою на подолання наслідків прояву цього явища, аніж на його попередження на ранніх стадіях. Саме тому актуальність питання формування превентивної стратегії державної соціальної політики щодо подолання і насамперед попередження явища соціального сирітства, залучення до її реалізації місцевих громад є незаперечною та значною мірою обумовлена тим, що в умовах сьогодення спостерігається низка суперечностей між:

- об'єктивною потребою суспільства в ефективно діючій системі соціально-педагогічної превенції соціального сирітства на місцевому рівні та відсутністю цілісної теорії її організації, відповідного технологічного й нормативно-правового забезпечення;
- декларуванням державою провідної ролі місцевого самоврядування у вирішенні соціальних проблем сім'ї, дітей та молоді й безініціативністю (інертністю) місцевої влади в питаннях залучення членів громади до активної участі у процесах визначення та вирішення проблем сім'ї, дітей та молоді місцевої громади;
- наявністю значних соціально-педагогічних можливостей державних і недержавних інституцій у профілактичній роботі щодо превенції та подолання соціального сирітства та недостатнім їх використанням у реальній практиці, що обумовлено відсутністю обґрунтованих механізмів взаємодії цих інституцій та нерозробленістю змісту, напрямів і форм їх роботи в межах міської територіальної громади;
- соціальним замовленням та потребою у соціально-педагогічних кадрах, озброєних знаннями і технологіями соціально-педагогічної роботи щодо превенції соціального сирітства в умовах територіальної громади міста та відсутністю теоретико-методологічного обґрунтування й методичного забезпечення системної підготовки фахівців до такої діяльності.

Враховуючи все вище означене, ми розглядаємо *превенцію соціального сирітства* як систему комплексних заходів, спрямованих на випередження розвитку ситуації сімейного неблагополуччя та запобігання причин провокуючих виникнення явища соціального сирітства, їх подолання.

Соціально-педагогічна робота щодо превенції соціального сирітства в умовах територіальної громади міста – це системне утворення, вид професійної діяльності спрямованої на випередження розвитку ситуацій сімейного неблагополуччя і запобігання причин, провокуючих виникнення явища соціального сирітства, шляхом створення соціально-підтримуючого середовища сім'ї та дитини (окремої особистості) групи ризику по соціальному сирітству в межах міської територіальної громади через організацію освітніх (просвітницьких), виховних, соціально-психологічних, рекреаційних, соціально-правових, соціально-побутових умов та активізацію взаємодії суб'єктів громади, залучення до цього процесу, з одного боку, ресурсів громадських і державних інституцій, а з іншого – внутрішніх ресурсів самої сім'ї та особистості.

Система соціально-педагогічної роботи щодо превенції соціального сирітства на рівні територіальної громади міста, складається зі структурних компонентів, а саме:

- *цільового*, що визначає мету соціально-педагогічної превенції соціального сирітства: створення соціально-підтримуючого середовища сім'ї та дитини (окремої особистості групи ризику по соціальному сирітству) в межах міської громади, шляхом організації освітніх (просвітницьких), виховних, соціально-психологічних, рекреаційних, соціально-правових, соціально-побутових умов, що сприяють активізації взаємодії суб'єктів громади і сім'ї, (окремої особистості групи ризику по соціальному сирітству) з метою випередження розвитку ситуації сімейного неблагополуччя, запобігання причин провокуючих виникнення явища соціального сирітства через залучення ресурсів суб'єктів громади і держави, сім'ї та особистості;

- *об'єкт-суб'єктного*, що включає основних учасників соціально-педагогічної діяльності щодо превенції соціального сирітства: об'єктом виступають – сім'ї з дітьми, підлітки, молодь, яка не перебуває у шлюбі; одинокі матері та сім'ї груп ризику по соціальному сирітству з моменту вагітності й народження дитини; діти, які опинилися у складній життєвій ситуації та їх сім'ї; діти, які залишилися без піклування батьків та прийомні сім'ї, в яких виховуються діти-сироти; колишні вихованці інтернатних закладів та прийомних сімей віком до 23 років. Суб'єктом є: територіальні спільноти соціальних педагогів, соціальних працівників, фахівців закладів соціально-педагогічної підтримки сімей та дітей; недержавні організації: благодійні фонди, товариства, громадські об'єднання, приватні соціальні служби, відділення міжнародних організацій, групи спеціалізованої допомоги; релігійні конфесії; органи виконавчої влади, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, центри соціально-психологічної допомоги дітям, кризові центри, центри

матері та дитини, жіночі консультації, центри зайнятості, вищі навчальні заклади різних рівнів акредитації; професійно-технічні та загальноосвітні заклади; волонтери та інші представники міської громади;

- *середовищного*, який об'єднує суб'єктів громади міста (державні та недержавні інституції) на основі взаємодії, утворюючи соціально-підтримуюче середовище навколо сім'ї та дитини (окремої особистості) групи ризику по соціальному сирітству в межах міської громади;

- *ресурсного*, який включає використання і поєднання внутрішніх ресурсів (індивідуального потенціалу) особистості, сім'ї та зовнішніх ресурсів (освітнього, виховного, соціально-психологічного, рекреаційного, соціально-правового, соціально-побутового потенціалу) суб'єктів громади у процесі попередження соціального сирітства;

- *змістовного*, що визначає рівні, зміст та напрями соціально-педагогічної роботи щодо превенції соціального сирітства в міській громаді: соціально-педагогічний патронат сім'ї, докризовий, кризовий, опікунський, постпіклувальний патронат; професійна підготовка (перепідготовка, підвищення кваліфікації) фахівців соціальної сфери до соціально-педагогічної превенції;

- *технологічного*, що визначає форми, методи, етапи здійснення соціально-педагогічної превенції соціального сирітства на рівні громади міста, спрямовані на його упередження.

Науково-методичне забезпечення системно-комплексної організації соціально-педагогічної роботи суб'єктів громади міста щодо превенції соціального сирітства включає п'ять рівнів функціонування: *перший* – соціально-педагогічний патронат – мета – створення умов, що скорочують можливості виникнення ситуацій з ризиком соціального сирітства, спрямований на підвищення рівня соціалізації підлітків та молоді й забезпечення умов для ефективного виконання сім'єю своїх функцій, а також запобігання появи асоціальних сімей; *другий* – докризовий патронат – метою якого є запобігання соціальному сирітству, об'єктами превенції якого є сім'я у складних життєвих обставинах, вагітні жінки та самотні матері; *третій* – кризовий патронат – мета – допомога у подоланні кризової ситуації дітям, які опинилися у складній життєвій ситуації та їх асоціальним, дисфункційним сім'ям; *четвертий* – опікунський патронат – мета якого – опіка та виховання дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків та прийомні сім'ї, ДБСТ, в яких виховуються діти-сироти; *п'ятий* – постпіклувальний патронат – його мета – соціальна адаптація, запобігання відтворенню соціального (реплікативного) сирітства серед колишніх вихованців інтернатних установ та прийомних сімей віком до 23 років.

Ефективність соціально-педагогічної превенції соціального сирітства можлива лише за умови її системно-комплексної організації через реалізацію чотирьох основних завдань:

1) утворення соціально-підтримуючого середовища сім'ї та дитини (окремої особистості) групи ризику по соціальному сирітству в межах міської громади шляхом організації освітніх (просвітницьких), виховних, соціально-психологічних, рекреаційних, соціально-правових, соціально-побутових умов, що сприяє попередженню та своєчасному рішення проблем сімей і дітей у СЖО та залучення до соціально-педагогічної превенції суб'єктів міської громади – різнопрофільних соціальних об'єднань, інституцій, установ, громадських спільнот фахівців;

2) активізації суб'єктів громади міста до участі у вирішенні проблем сімей і дітей, стимулювання членів громади (її соціальних інституцій) до підтримки різноманітних превентивно-профілактичних ініціатив щодо попередження явища соціального сирітства як пріоритетних напрямів діяльності суб'єктів соціально-педагогічної роботи в територіальній громаді міста;

3) функціонування системи партнерської взаємодії між недержавними організаціями територіальної громади міста й органами місцевого самоврядування, міської виконавчої влади, які працюють в інтересах сімей і дітей, що спрямована на використання і поєднання зовнішніх ресурсів (освітнього, виховного, соціально-психологічного, рекреаційного, соціально-правового, соціально-побутового потенціалу) суб'єктів громади та внутрішніх ресурсів (індивідуального потенціалу) сім'ї, дитини (особистості) у процесі попередження ситуацій ризику по соціальному сирітству;

4) цілеспрямованої підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) фахівців до соціально-педагогічної превенції соціального сирітства в умовах територіальної громади міста й розробки програмно-методичного забезпечення такої підготовки в умовах університетської освіти на підставі науково-методичного та інформаційного забезпечення, розробленого в ході виконання роботи.

1. Грачева Н. Ю. Технологическое обеспечение традиционных и инновационных ресурсов в решении проблемы профилактики социального сиротства : метод. реком. / Н. Ю. Грачева. – М. : Прометей, 2008. – 63 с.

2. Кальченко Л. В. Системно-комплексна організація превенції соціального сирітства в умовах територіальної громади міста / Л. В. Кальченко // Вісник Луганського національного університету імені

Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2011. – № 20 (231) жовтень. – Ч. V. – С.159–170.

3. Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на 2006-2016 роки [Електронний ресурс]. – <http://www.mms.gov.ua>

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Віра Корнят,

канд.пед.наук, доцент кафедри корекційної педагогіки та інклюзії

Використання інноваційних технологій в освітньому процесі вищого навчального закладу є однією з домінуючих тенденцій сучасної освіти, що пов'язане із загальними процесами в суспільстві, інтеграцією знань і форм соціального та професійного досвіду. Проблема комплексної підготовки майбутніх спеціалістів, формування професійної компетентності вирішується через реалізацію міждисциплінарних зв'язків суміжних дисциплін спеціальності. Завдяки такому підходу у сьогоденних студентів, майбутніх фахівців, розвиваються уміння усвідомлено використовувати потенціал теоретичних знань та практичних умінь для цілісного розв'язання професійних задач.

За своїм призначенням діяльність соціального педагога спрямована на комплексне вирішення соціальних проблем людини у суспільному середовищі, пошук оптимальних шляхів та засобів їх розв'язання, надання допомоги, підтримки й захисту всім, хто цього потребує. Відтак особливо актуальним постає питання застосування міждисциплінарного підходу у процесі професійної підготовки соціальних педагогів.

Система професійної підготовки сьогодні спрямована переважно на озброєння знаннями, уміннями та навичками вирішення професійних завдань. При цьому знання студентів відрізняються відсутністю цілісності, що призводить до низької ефективності вирішення соціально-педагогічних проблем, які зазвичай носять комплексний характер.

Майбутній соціальний педагог вивчає кожну дисципліну окремо, а практичне вирішення проблеми потребує, щоб зміст мав цілісне уявлення, цілісну структуру щодо її вирішення. Ці труднощі можуть долатися з допомогою поглиблення міждисциплінарних зв'язків у навчальному процесі та активізацією самостійної роботи студентів.

МАТЕРІАЛИ
ЗВІТНИХ НАУКОВИХ КОНФЕРЕНЦІЙ
ФАКУЛЬТЕТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Випуск 2

Виходить з 2016 року

Комп'ютерна верстка *Наталія Троханяк*

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 12,5
Тираж 100 прим.

Малий видавничий центр факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
79005 Львів, вул. Туган-Барановського, 7